

ESCULLS DE L'URBANISME D'IGUALADA A PRINCIPIS DEL SEGLE XX*

per JOSEP BUSQUÉ I CORBELLA

* Aquest treball va guanyar "ex-aequo" el IV Premi Jaume Caresmar, atorgat l'any 1993 i convocat conjuntament per l'Ajuntament d'Igualada i el Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (CECI).

1- PRESENTACIÓ

La història local és un centre d'interès molt important per als estudiosos i fins i tot per qualsevol persona delerosa de conèixer millor les seves pròpies arrels. La història local, base i nucli de la HISTÒRIA, amb majúscules i amb la perspectiva general d'un país, és si més no, tema de curiositat racional des de qualsevol punt de vista.

Això em porta a un estudi d'abast potser massa ambiciós, que comprèn la "vida municipal d'Igualada el primer terç del segle XX", el segle del qual ara ens anem acomiadant. Encara que per ser més exactes, cal comptar-hi al principi uns dos o tres anys abans del tombant del segle XIX, acomiadat amb pessimisme a causa dels esdeveniments de caire malastruc en general del país. Temps aquells, coneguts per mitjà del nostre ensenyament primari a les escoles públiques de l'època que els pintaven de greu hecatombe per a l'economia del país, però més que tot per al prestigi de *l'imperi espanyol* a causa de la pèrdua definitiva de les últimes colònies. Per arrodonir-ho i tancar el cicle del primer terç del nostre segle, inevitablement cal concloure el període amb la irrupció d'incivilitat tristament cèlebre del juliol de 1936; aquell període conflictiu i violent del qual vam poder sobreviure com a naufrags forçosos i marcats per tota la vida. Amb el motiu i el tema d'aquella data i la llarga contesa que en sobrevingué s'ha generat tanta literatura aquí per part dels dos bàndols i a l'estranger per part d'una munió d'historiadors que l'han considerat centre d'interès preferent de tota mena d'estudis, tesis i conclusions, que és obvi no haver d'incidir-hi en el caire local.

Un avanç d'aquest estudi, que és en curs, pot ser interessant de seguir per fer-se càrrec del llarg camí que esmerçà Igualada a fi de remuntar la gran devallada que havia experimentat l'últim terç del passat segle XIX, tant en l'aspecte demogràfic com en el pla urbanístic i sòcio-econòmic. Costà un gran esforç ciutadà de situar-se novament durant el present segle dintre el grup de les principals poblacions de Catalunya.

Hem de tenir en compte que a mitjan segle XIX, segons va exposar l'il·lustre igualadí, general Pere Vives Vich, en la conferència de 24 d'agost de 1926 a l'Ateneu Igualadí "Igualada el 1841 era la segona població *industrial* de la província" i s'hi

1. VIVES Y VICH, PEDRO.- "Igualada. Ojeada a su pasado...". Ramon Tubella. Barcelona, 1926.

va mantenir encara, mentre la producció de filats i altres manipulats tèxtils no va necessitar motors més potents que la força de l'home o la cavalleria; però va devallar ràpidament en el rànquing industrial quan la indústria va exigir maquinària més pesant i eficient, la qual necessitava motors de major potència que només podia ser proporcionada per la força hidràulica o la tèrmica. Ni cursos d'aigua notables ni mines de carbó eren a l'abast d'Igualada, o els ports on arribava el combustible eren massa allunyats i la indústria local no va poder seguir l'evolució ascendent i va perdre l'hegemonia de la qual havia gaudit per damunt dels nuclis industrials com Manresa, Mataró, l'entorn barcelonès, Berga, Terrassa i Sabadell; tots aquests ràpidament s'enfilaren amb avantatge per llur millor disposició de mitjans de potència motriu.

Considerem també que Igualada a mitjan segle passat, concretament en el cens de 1857, amb 14.000 habitants, havia estat la quarta població després de Barcelona, Mataró i Manresa, tal com fa constar Antoni Carner i Borràs en la seva "Historia de Igualada en 10 minutos" ², i en canvi en el cens de 1900 era situada al lloc quinzè de la llista de 46 poblacions de més de 4.000 habitants de Catalunya, ja que el cens s'havia reduït a 10.462 habitants, segons xifres que es comenten en el núm. 672 de la "SEMANA DE IGUALADA" del 27-4-1901 ³.

Així no trobarem estrany que el nostre general Vives, en la ja esmentada conferència de 24-8-1926, es lamentés que, malgrat que el 1879 Igualada havia obtingut el títol i la categoria de CIUTAT, per als igualadins de l'època "no había dejado de ser Igualada la villa sucia y polvorienta que conocimos en nuestra niñez".

Per això un dels objectius primers de l'estudi que hom porta a terme sobre la "Vida municipal d'Igualada en el primer terç del segle XX" és seguir el llarg camí que va fer Igualada sota la direcció dels successius ajuntaments que van regir les tres primeres dècades del segle que anem desgranant, per sortir del lloc incòmode de "villa sucia y polvorienta" i arribar a ser realment una ciutat moderna, urbanitzada i al llarg dels anys aconseguir a més a més que sigui neta i atractiva per a tots els seus habitants i els forasters que la visiten.

Amb aquest estudi hom es proposa descriure com va ser possible sortir de la situació en què a finals del segle passat es trobava Igualada, sumida en una desesma preocupant, tant per la recessió demogràfica soferta, com per la regressió de la capacitat productiva industrial en general. A finals de segle, per mitjà del vapor, de motors de gas pobre i un xic més enllà, cap als anys 13 i següents del nostre segle, amb motors elèctrics, encara tingué suficient braó per redreçar-se i iniciar un renaixement industrial que salvà la ciutat de la ruïna total que l'amenaçava per falta dels mitjans moderns que el moviment industrial del país exigia.

El repte de l'estudi és molt fort i ha de comprendre molts o la majoria d'aspectes de la vida municipal com assenyala el títol, començant per la crònica material que es pot llegir amb molt detall en la llarga sèrie de llibres oficials d'actes ⁴ de les sessions dels successius ajuntaments, amb la laboriosa gestió per anar realitzant el projecte o pla general de la població i la urbanització i l'extensió per tota la població dels serveis

2. CARNER, ANTONIO.- "Historia de Igualada en 10 minutos". Ayuntamiento de Igualada, 1966.

3. LA SEMANA DE IGUALADA. 1890-1902.- N. Poncell. Igualada.

4. ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL.- Llibre d'Actes Ajuntament. Referències successives: AHM.- AA. núm. ... (del llibre).

públics d'aigua, llum i la xarxa general de clavegueres, com també l'asfaltat de les vies públiques. Cal ressenyar també les tensions socials que l'ambient sòcio-econòmic i la militància política havien portat durant aquell llarg període i una sèrie de comentaris sobre esdeveniments notables en la societat igualadina de l'època.

Ara bé, ja que el conjunt és massa voluminós i només està en curs, com un avanç de l'estudi crec que és interessant i oportú presentar ara el procés que va generar una conflictiva decisió municipal en el curs de la urbanització progressiva que s'anava portant; es va haver de transigir sobre els drets d'uns terrenys del patrimoni municipal a principis de segle, ja que en dates actuals assistim al desenllaç de quedar lliures, a disposició pública, els espais que en aquella època s'havia pignorat a benefici privat al bell mig de la ciutat.

2-EL PLÀNOL CABOT DE 1847

Al tombant del canvi de segle s'estaven bastint o ampliant algunes de les fàbriques tèxtils que han marcat durant una bona època gran part del nostre segle: Font, Ortínez, Lladó, Pasqual, Noguera, Baliu i un gran nombre d'indústries d'altres rams que salvaren la imatge de ciutat industrial que havia tingut i volia tenir novament la nostra població.

El perímetre urbà de l'època encara donava molt per poder establir el diguem-ne *polígon industrial* "avant la lettre", on enquibir totes les iniciatives en curs. A pocs metres relativament de les rambles hi havia camps o planes de terrenys prou extenses per urbanitzar i així poder unir el nucli urbà històric amb el passeig. Aquell passeig de més d'un quilòmetre de llargada utòpicament obert el 1834, en moments d'eufòria ciutadana, però al mateix temps per una necessitat peremptòria de resoldre un problema que començava a preocupar els igualadins: el flagell de l'atur forçós. Aquell atur es produïa a causa de múltiples circumstàncies sòcio-polítiques d'aquells anys quan començava la recreuada de guerres civils que s'iniciaren i continuaren amb intermitències fins a la restauració borbònica a finals del segle. La magnitud del projecte del passeig, cal recordar-la segons contenen els historiadors, estava imposada per la irremeiable necessitat de donar jornals als obrers desocupats; almenys així consta en l'obra del Doctor Joan Mercader "La ciutat d'Igualada"⁵, que és de fàcil consulta. Com aquell qui diu, la misèria, és a dir, l'afany de combatre la misèria, va portar a fer realitat un projecte que durant molts anys el comú dels ciutadans va considerar quimèric per la potència urbanística i econòmica de la vila d'Igualada; però en fi, sense proposar-s'ho potser, van fer una obra que ara es qualificaria, i realment ho era aleshores, feta "amb vistes de futur" d'una ciutat important que ningú no somiava en aquelles circumstàncies. Més de 150 anys després, el seu traçat d'amplada i de llargada ha estat la base per lluir encara com un ferm valor urbanístic de gran categoria.

De totes maneres, el terreny on desenvolupar l'ampliació industrial o sigui el camp o plana del Matosas i la Torre del Muntadas, que eren immediates al límit

5. MERCADER I RIBA, JOAN.- "La ciutat d'Igualada". Ed. Barcino. Barcelona, 1953.

edificat tocant al carrer Aurora, en la part central, i més cap a ponent bones extensions entre el carrer de Roca i la Torre de l'Artés, malgrat que eren lliures gairebé de construccions o d'edificis de moment, tenien el seu futur urbà marcat en el plànol oficial vigent redactat per l'arquitecte reusenc Sebastià Cabot i Anguera.

Un R D de 25-7-1846 havia obligat els ajuntaments del país de fer un plànol geomètric de tota la població per donar compliment a la Llei municipal de 1845. Són dades que estudià àmpliament Joan Cortadellas i Hugueta i publicà en una llarga sèrie d'articles apareguda en el bisetmanari "IGUALADA" l'any 1980⁶. L'Ajuntament d'Igualada, molt amatent, abans dels tres mesos, el 16-10-1846 el va encarregar a l'arquitecte reusenc Sebastià Cabot i Anguera, a qui la floritura literària de l'època no deixava d'anomenar sense l'afegit de "arquitecto miembro de la Real Academia de las Nobles Artes de San Fernando". Aquest arquitecte, previs els treballs de camp preparatoris fets a principis de 1847, va presentar el "Plano geométrico de la población" entre maig i juny de 1847.

En el plànol va incloure, a més del nucli realment existent en les dates esmentades, molt reduït encara, les alineacions d'un eixample extens que arribava al límit nord del terme municipal. Aquest terme era minúscul i ho fou encara fins als nostres temps, de manera que el plànol de Cabot donava la directriu per a futures alineacions de carrers a fi que els propietaris que volguessin edificar, ja ho fessin de manera coherent que donés com a resultat un conjunt ben urbanitzat, per evitar el caos d'edificis que és difícil d'alinear a posteriori i que cal enderrocar tard o d'hora si es vol ordenar quan a la població se li fa imprescindible de créixer.

Es portaren a terme totes les fases legals de tramitació: exposició pública, estudi de recursos o al·legacions presentats, amb l'aprovació municipal final el 28-8-1847⁷ en la sessió presidida per l'alcalde Josep Antoni de Padró. Amb la consegüent supervisió de la Superioritat, el plànol de 1847 quedà normativament vigent i s'hi havien de sotmetre les noves construccions que s'autoritzessin.

A més de les superfícies lliures en aquells moments, que es regularitzaven per al futur, el plànol assenyalava algunes rectificacions d'alineacions que convenia fer per millorar el traçat d'algun carrer. Entre aquestes, com a modificació important i recomanable hi havia previst el pas directe de la carretera general des de la façana de l'església de la Soledat fins a la corba final de la rambla de Sant Pere Màrtir (actual rambla del General Vives), obrint bretxa directa obliquament per l'interior de l'illa de cases afectades. Així s'evitava l'angle recte del punt de trobada Soledat-Sant Jordi, que avui dia és un escull important de la circulació motoritzada.

Aquí tenim la primera ensopagada del plànol Cabot. La rectificació proposada era tan agosarada i han estat tan forts els interessos creats, que avui dia encara està inèdita la variació i la circulació s'ha hagut d'acomodar amb l'angle tan sobtat en aquest punt.

Així no obstant, el plànol va fer efecte i en la part de noves alineacions va servir de norma oficial i avui encara es pot considerar correcte.

6. CORTADELLAS I HUGUETA, JOAN.- "Vuit-cents d'urbanisme a Igualada". Bisetmanari IGUALADA núm. 2699/2730. Agost/des. 1980.

7. AHM.- AA. núm. 172

L'arquitecte igualadí Pere Puig i Rodríguez té un estudi dels esquemes del Pla Cabot, que va presentar l'any 1978 a la facultat d'arquitectura, però encara és inèdit avui dia i hom no l'ha pogut consultar. Suposo que la seva competència professional dóna raó satisfactòria de tots els detalls que es poden deduir del treball del Pla Cabot. Cal recordar que l'Ajuntament en sessió de 23-6-1930⁸ en ple segle XX reconegué que el Pla d'alineacions de vies vigent, encara era el de 1847, i llavors s'aprovà una revisió d'exemples en la part que aquell Pla no havia previst.

3-FINALS DEL SEGLE XIX

Quant a la vigència del plànol oficial acordat, cal dir que sempre va estar a mercè de l'opinió canviant dels elements rectors de l'ajuntament de torn. En la composició dels consistoris predominava indefectiblement el criteri dels portaveus del mal tan vilipendiat i persistent al poder de les poblacions: el caciquisme. No és el lloc per estudiar el fenomen i la figura del cacic en les poblacions, sobretot mitjanes i petites, no sols de Catalunya sinó de tot Espanya. El caciquisme ha estat totpoderós en molts llocs i temps, malgrat que fos implantada la democràcia legal, per desgràcia de molts pobles s'ha seguit exercint i encara s'exerceix. Ha estat objecte d'una extensa requisitòria en la premsa i la producció literària dels temps passats, però no ha desaparegut del tot.

Igalada no podia ser l'excepció i també va passar una llarga temporada sota la fèrula del caciquisme. Una de les facetes principals d'actuació havia estat, com a tot arreu, resoldre les coses del govern públic segons criteris propis malgrat que fos en contra de l'opinió i la voluntat popular i els interessos de sectors polítics importants, però contraris al cacic. L'urbanisme sempre ha estat el punt preferit en què han treballat a plaer els cacics de torn; a tot el territori espanyol hi ha mostres que han persistit fins als nostres dies, posant en evidència la primacia de l'interès de grans senyors sobre les conveniències del poble menut.

El caciquisme ha estat objecte d'un estudi profund per part del notable hispanista Raymond Carr en la seva obra "ESPAÑA 1808-1939"⁹ en la qual descriu la nefasta actuació del caciquisme consolidat en l'administració local de tot Espanya el segle XIX, singularment des de la Restauració. El sistema d'influències i favors als ciutadans afectes era administrat de sotamà en la majoria de districtes, de manera que la continuïtat del sistema no perillés i la vida municipal o bé rutllava sota la voluntat del cacic o bé els opositors i difícils se les havien de tenir amb la justícia. Denúncies a vegades insignificants portaven al processament i a l'ostracisme polític de les persones *non gratas* al cacic. És clar que la justícia també era vergonyosament manipulada pel sistema i només aplicava amb rigor la llei estricta contra la part contrària al cacic establert. Malgrat que els detractors del caciquisme militaven políticament a l'oposició, era difícil soscavar la prepotència del caciquisme, per la precarietat d'adhesions eficaces que podien reunir entre la ciutadania els líders de l'oposició, a causa de l'omnipresència de les influències i favors del cacic, ja que en

8. AHM.- AA. núm. 229

9. CARR, RAYMOND. "España. 1808-1939". Ed. Ariel. Barcelona, 1969.

definitiva en els pobles mitjans i petits quasi totes les famílies tenien algun membre dintre el sistema i la por de caure en desgràcia cohibia l'enfrontament general contra el flagell que sotmetia la població.

El pitjor perjudici que ha causat el caciquisme ha estat l'atmosfera d'escepticisme envers la política -així en abstracte- que ha portat a molta gent una desgana de prendre part en la cosa pública i el seu govern racional i democràtic. Ambient que és preocupant encara avui dia en moltes poblacions i que de retop modernament ha manat a l'altre extrem, que potser encara és pitjor; o sigui, a l'entrada als afers polítics dels pobles d'una fornada de nou encuny: els arribistes. D'aquells aprofitats que s'apoderen del govern del comú decidits a fer fortuna sense escrúpols a costa de l'erari públic així que hi poden ficar les mans. Almenys algun cacic, milionari de debò -si és que es pot emprar la paraula milionari quan comptaven amb "millones de reales" -en fi, el cacic era riquíssim al costat del seu entorn civil i vulguis que no, algun diner amollava sobretot en les campanyes electorals, si més no per assegurar-se la seva continuïtat. En canvi els arribistes, quan s'han pogut satisfer amb un bon paquet- si és que alguns es resignen dintre uns certs límits- tal vegada es retiren de primera fila per anar-se'n a gaudir del botí acumulat, o bé esperen tant que la bola de neu se'ls fa tan voluminosa que un dia qualsevol cau per la senzilla llei de la gravetat i aleshores es veuen al costell públic i denigrats pels ciutadans. Aquests, en definitiva, han de reconèixer que ells són precisament els culpables del mal pas, per haver propiciat l'ocasió als arribistes a causa de la seva pròpia desgana i la seva actitud de no voler intervenir en política, segons diuen amb menyspreu, encara que només sigui en la mínima part que la democràcia els concedeix; o dit d'altra manera, l'abstenció sistemàtica i estúpida que practiquen i que ells creuen que és una forma de quedar bé amb tots sense comprometre la seva comoditat ciutadana, és la causa que els vividors s'aprofitin de la inacció dels ciutadans que només fan número a les llistes del cens, però no actuen quan en tenen ocasió.

Deixem-nos doncs de conceptes abstractes i generals i tornem als fets concrets dels quals trobem constància en la documentació oficial o la premsa de l'època.

Troblem que del plànol de 1847 fins a finals de segle poca superfície de l'exemple que assenyalava s'havia edificat, ja que precisament pocs anys després va sobrevenir ja la devallada demogràfica d'Igualada a causa de la recessió socio-econòmica soferta per no poder enfrontar-se amb la competència, per falta d'elements eficaços d'escometre la renovació industrial necessària.

El 1880 es fa públic un PLANO INDUSTRIAL DE IGUALADA, la còpia del qual es pot veure en la figura núm. 1. En aquest trobem que consten exactament les alineacions previstes al plànol Cabot. Això no obstant, en la pràctica tenim que a finals de segle s'havia fet cas omís d'alguna via pública prevista, sens dubte perquè els interessos d'algun propietari amb solars o edificis que s'havien de modificar per ajustar-se al plànol, havien prevalgut sobre la legalitat gràcies a alguna influència o motiu desconegut, però que se suposa endevinar-ne la raó.

Tenim per exemple que de bon principi, a més del cas esmentat de la rectificació de la carretera general des de la Soledat a la Rambla, que ni es va intentar, hi ha carrers que solament van quedar alineats sobre el mateix projecte:

1. El carrer de les Delícies tenia sortida cap al carrer de la Soledat. De debò no ha passat mai del carrer de Sant Lluís, tal com és.

Figura 1.- Carrers alineats oficialment i que no s'han realitzat en la urbanització real

Figura 1.- Carrers alineats oficialment i que no s'han realitzat en la urbanització real

2. El carrer de la Torre arribava al carrer de la Vida. De debò sempre ha trobat barrera al carrer de Sant Magí.

3. L'actual carrer de Galícia que va del carrer d'Òdena al de Sant Magí, havia d'arribar a Santa Caterina, però també quedà escapçat aquest final, engolit en la propietat de la Torre del Muntadas, absorbida per la casa Font fins ara.

4. Del carrer de la Trinitat al carrer de l'Hospital (ara del Cardenal Vives) i més enllà cap a llevant, paral·lelament al passeig entre aquest i el de Sant Carles, hi havia un carrer (de la Confiança, era el seu nom). Aquest carrer projectat fou suprimit, ja dintre el nostre segle, a sol·licitud del constructor Josep Vich Aguilera, el qual en sessió de 23-3-1907 ¹⁰ fou autoritzat a urbanitzar tot el sector del carrer de la Trinitat al carrer de l'Hospital, eliminant aquest carrer definitivament.

5. Al lloc conegut pel camp del Calsina es preveia una plaça (de les Monges, per nom), que era una expansió viària unida al carrer de l'Hospital, el qual era la part oriental de la plaça *non nata*. En aquest lloc precisament, els anys del tombant del segle s'hi van realitzar treballs per fer un pou artesà. L'empresa fracassà al final per insuficiència tècnica de la maquinària utilitzada, quan ja havia sobrepassat la perforació a la profunditat de 300 metres. En la "Semana de Igualada" ¹¹ en números diferents de 1900 i 1901, es troben moltes referències sobre les obres del pou artesà i la seva pèssima marxa financera, fins que per fi fou la ruïna de modestos inversors que havien comprat accions de la societat amb els seus estalvis. Naturalment l'afloració d'aigua en abundància en un lloc immediat a la població era considerada com un futur i pròsper negoci, en un entorn adelerat per assaciar la set d'aigua que patia des de feia temps immemorial i per això molts igualadins s'havien arriscat amb l'empresa.

Més endavant, a petició també del constructor Josep Vich Aguilera s'acordà el 22-11-1915 ¹² que es determinés el plànol definitiu del sector fixant les alineacions dels carrers Virtut, Delícies, plaça de les Monges, carrer de la Fe (actual de Sant Carles) per poder urbanitzar el sector inclòs en el perímetre. No hi ha constància d'haver-se declarat suprimida l'esmentada plaça; però de les successives autoritzacions d'obres fetes en aquells indrets resultà inexistent la plaça. I ja en èpoques del nostre record, com és obvi observar avui dia, el mateix lloc forma part de l'espai que ocupa la fàbrica de l'empresa Ignasi Carner S.A.

6. A més a més, des del carrer de les Delícies, en direcció cap a llevant i paral·lelament al carrer de Sant Carles, entre aquest i el de la Virtut, encara n'hi havia un altre de projectat, que coincidia amb el cantó nord de l'esmentada plaça de les Monges i continuava travessant la gran finca anomenada la Masuca. Tampoc no es plantejà mai de portar-lo a terme.

7. El carrer de la Vida era una innovació notable del plànol de Cabot. Volia ser una penetració profunda des del passeig fins al cor del nucli antic, la plaça del Mercat, en línia recta de nord a sud; obrint-se pas a través de les finques o cases que obstruïen aquesta via tan expedita i atrevida. Naturalment no prosperà en la seva part més difícil i s'hauria pogut negociar fins al carrer del Clos, si no formés part del sector cobejat

10. AHM.- AA. núm. 205

11. LA SEMANA DE IGUALADA. 1890-1902.- N. Ponce. Igualada

12. AHM.- AA. núm. 212

per una empresa influent aleshores segons veurem seguidament. Aquest carrer començava al límit nord del terme (al desnivell de terreny del cantó nord del carrer de Carme Verdaguer) darrere mateix de la Clínica de Sant Josep, on començava el terme d'Òdena; havia de seguir en línia recta de nord a sud fins a travessar el passeig. Aquest primer tros no es va fer mai mentre el nord del passeig fou un coster abandonat fins al límit del terme. En sessió de 22-11-1920¹³, ja doncs ben entrat el nostre segle, s'autoritza els senyors Servitje Germans, nous propietaris del solar, per edificar eliminant el carrer perpendicular que travessava la finca segons el plànol, ja que no tenia continuació possible en un futur a causa del desnivell sobtat del terreny que encara existeix avui dia i no era lògic partir la finca per no tenir sortida al carrer per allà; i es va suprimir, a canvi que els propietaris cedissin terreny al nord de la finca i així poder esplanar una via pública paral·lelament al passeig, però coincident gairebé amb la mateixa línia que sobrepassava els termes d'Igualada i Òdena. Per aquí fou possible donar pas al futur carrer de Carme Verdaguer, que aquells anys havia començat a alinear-se des de la carretera de Manresa.

El carrer de la Vida per consegüent començà de fet des del passeig al carrer Galícia. Havia de travessar la plaça de la Dansa (en projecte), el carrer de l'Aurora, l'illa de finques fins a sortir al carrer del Clos i continuar fins a sortir a la Rambla, al carrer Nou i a la plaça del Mercat o del Blat, just a la línia de façana de l'Ajuntament. Naturalment aleshores l'Ajuntament no era a la plaça del Mercat, on un casal n'ocupava bona part, com es pot veure en el plànol de la figura núm. 1. Més endavant s'enderrocà aquest casal, provinent de la casa pairal dels Franquesa i s'hi va donar espai per aixecar l'actual casa consistorial, amb façana alineada precisament amb la línia de sortida prevista del carrer de la Vida a la plaça, segons tenia projectat ambiciosament l'arquitecte Cabot. Tot això però, només va ser fantasia i quedà sobre el plànol de 1847 solament. Del procés d'eliminació del carrer de la Vida i la plaça de la Dansa, es farà seguidament una relació cronològica que resulta força interessant a causa de les successives opcions que els ajuntaments van fent respecte a la conveniència d'aplicar o no el rigor legal, en defensa del patrimoni municipal del sòl.

8. Plaça de la Dansa. Absorbida íntegrament dintre els murs de la fàbrica Font, a excepció de l'amplada de carrer a la part oriental, porció que es va denominar carrer de la Dansa. En realitat aquest era el nom de la plaça abolida, segons el procés que detallarem en l'apartat següent.

4- CRÒNICA D'UNA OCUPACIÓ ANUNCIADA

L'interès d'una empresa en alça en aquells moments, i que fins fa poc temps ha estat cimera en la indústria tèxtil igualadina, Ignasi Font Germans, freturava d'aprofitar la proximitat dels terrenys immediats provinents de la plana del Matosas, a l'altra banda del carrer de l'Aurora davant per davant del lloc on arribaven pel cantó nord les seves instal·lacions des del carrer del Clos.

13. AHM.- AA. núm. 217

Aquell buit territorial era ideal per a l'expansió de la fàbrica que anaven ampliant, si no fos que l'espai frontal coincidia amb una plaça projectada en el plànol oficial, a la qual ja havien alineades les respectives propietats els veïns que donaven la línia de llevant, segons les condicions de l'autorització de construcció: la plaça de la Dansa.

Es tractava d'intentar d'ocupar-la per veure si l'ajuntament transigiria, i així ho provà l'empresa començant per un projecte parcial que servís de cap de pont per portar a terme l'ocupació proposada, vista la conveniència que representava per a l'empresa.

Així veiem doncs, que la societat Ignasi Font Germans el 29-10 de 1896 ¹⁴ posà en coneixement de l'Ajuntament el propòsit de tancar una porció de terreny procedent de l'espai de la futura plaça, situat entre la fàbrica de l'esmentada societat i l'edifici-fàbrica de Manuel Bertran, una fassina que hi havia a la travessia d'Òdena, seguint l'alineació de dita travessia a l'extrem nord, i la línia oriental seguiria la línia de façanes dels edificis de Josep Castellort i Eusebi Viladés a una distància de 6,22 metres per deixar carrer entremig, al·legant però que aquest terreny el cedien sense exigir cap pagament per indemnització dels pams quadrats que quedarien fora dels murs per a la via pública. L'alcalde decretà obrir expedient, sense dir res a la Comissió, i que es donés vista als propietaris veïns a fi que poguessin presentar al·legacions si ho creien adient en un termini de vuit dies. Els interessats en efecte presentaren escrits d'oposició, en què demanaven que l'Ajuntament ocupés d'una vegada el terreny de la plaça en projecte, on ells ja tenien les façanes alineades. A conseqüència de l'oposició dels veïns i en vista de l'opinió contrària del dictamen de l'assessor tècnic municipal, que era favorable a la sol·licitud de l'empresa, però amb la reserva de poder ser recuperat el terreny si convenia a la ciutat en un futur, es va determinar que calia fixar un justipreu per indemnitzar l'ocupació i la consegüent evacuació del terreny per part de la societat sol·licitant.

Vistos els resultats contradictoris de l'expedient i les conseqüències que se'n podien derivar, en la sessió municipal de 18-2-1897 ¹⁵ es pren l'acord de passar a l'estudi de la Comissió de Foment la sol·licitud de Font Germans per tancar amb una paret una part del terreny que ocuparia la plaça de la Dansa en projecte en les condicions que es convinguin. Estudiada la sol·licitud per la Comissió, es resol que atès que l'Ajuntament no té intenció d'ocupar ni urbanitzar d'una manera immediata, com reclamen els propietaris veïns, la plaça en projecte per manca de mitjans econòmics, és convenient, com a mesura de precaució per al futur, signar un conveni amb l'empresa per assenyalar un preu alçat del valor del terreny en cas d'una futura ocupació de l'espai per urbanitzar la plaça, com a única indemnització a què tindria dret l'empresa si l'hagués d'evacuar. El justipreu a convenir l'establiria una comissió integrada per l'alcalde en nom de l'Ajuntament i una representació de l'empresa.

La comissió, formada de tu a tu entre l'alcalde Joan Deop i Riba i el gerent de l'empresa, negocià l'afer i firmà un conveni i en la sessió del mateix dia 29-4-1897 ¹⁶ es prengué l'acord d'autoritzar el conveni signat, el qual concretava el preu de 3.750 pessetes a indemnitzar pel terreny que quedava acotat en un total de 18.000 pams, en cas d'ocupar-lo novament l'Ajuntament com a via pública. De manera que s'autoritzà aixecar una paret de tanca de 3 metres d'alçada i la distància de 6,22 metres de façana

14. AHM.- AA. núm. 193

15. AHM.- AA. núm. 194

16. AHM.- AA. núm. 194

existent de les finques veïnes que són alineades com a límit oriental de la plaça. Quedarà d'aquesta manera delimitat un carrer que ja es coneix pel nom "de la Dansa" des del carrer de l'Aurora fins a la travessia d'Òdena. Aquesta travessia que ja s'ha esmentat repetidament, era la porció del carrer actual de Galícia que anava des del carrer d'Òdena fins a la cruïlla del carrer de la Vida, ja que més cap a ponent no hi havia esplanació i els vianants ocasionals passaven camp a través si volien sortir cap al carrer de Sant Magí directament per la plana del Matosas.

Cal aclarir que buscant en la documentació antiga, aquesta ocupació autoritzada d'un espai d'una via pública en projecte, de fet tenia algun precedent. Per exemple, consta en sessió de 12-10-1899¹⁷ que es reclama a Josep Valls l'evacuació de la placeta prevista en el plànol (l'actual plaça dels Blanquers), que l'interessat ocupava amb un cobert i l'havia d'evacuar sense dret a cap indemnització en aquest cas, tal com s'havia acordat quan li van autoritzar instal·lar-hi provisionalment un cobert en temps passats entre els anys 1864/68. També hi ha algun altre cas a la plaça de la Bomba quan era per urbanitzar, que no cal detallar per no allargar innecessàriament la narració que seguim. Això no obstant, cal reconèixer que es tracta d'una situació excepcional i bastant anòmala per les conseqüències imprevistes que poden sobrevenir en el futur i les reclamacions a resoldre malgrat les garanties d'un document escrit, ja que persones successores dels drets però distintes físicament, en un temps a venir i unes necessitats diferents socio-econòmiques de les parts, s'ho poden mirar d'una manera totalment distinta i és previsible a litigis.

A partir de la concessió feta segons conveni signat i autoritzat el 29-4-1897, es van produint passos endavant cap a l'abolició de la projectada plaça en favor de l'empresa Font, no sense una protesta constant de l'oposició municipal de permetre arrabassar porcions de la via pública en benefici de l'empresa, amb l'anuència tàcita del caciquisme imperant que més aviat afavoreix l'expansió industrial, com a excusa social vàlida, a costa però de qualsevol altra consideració que no afecti els interessos de la classe dominant.

És curiós seguir cronològicament l'afer per mitjà de les successives discussions, acords i protestes que en les sessions municipals es produeixen sense altre resultat que la cessió pura i simple del terreny destinat a la plaça que sempre restà inèdita, i la constant menció dels permisos i autoritzacions d'obres que l'empresa va demanant segons el ritme que porta l'ampliació de la fàbrica.

En la sessió del 4-5-1899¹⁸ passa a Comissió la instància de la casa Font per fer façana a la plaça de la Dansa i en la sessió del 12-5-1899¹⁹ se li autoritzen les obres per tancar la finca que comprèn la plaça, però respectant les condicions que consten en el citat conveni de 29-4-1897, de no construir en la futura plaça.

En la sessió del dia 1-8-1899²⁰ s'autoritza fer una canalització subterrània d'aigua des de la finca del senyor Aguilera situada al Passeig, finca coneguda pel nom del clos del Brunzent. La canonada passarà pel carrer de Sant Magí, travessarà per sota la via del tren, continuarà passeig avall fins al carrer de la Vida, seguirà aquest carrer fins

17. AHM.- AA. núm. 195

18. AHM.- AA. núm. 195

19. AHM.- AA. núm. 195

20. AHM.- AA. núm. 195

a la plaça de la Dansa (teòricament possible encara i amb espai reservat) i fins a la fàbrica Font.

Per motius que no s'esmenten ni es dedueixen per cap context proper en aquelles dates, en la sessió del 25-6-1902 ²¹ s'autoritza la petició del senyor Llorenç Font per aixecar i eliminar la canalització d'aigua suara esmentada, posada només uns tres anys abans.

En la sessió del 22-10-1903 ²² la Ponència veu la instància de l'empresa Font per obrir un portal davant la fàbrica, segons croquis presentat, sobre la plaça de la Dansa i es remarca: "terreny autoritzat segons conveni de 29-4-1897".

En la sessió de 23-11-1903 ²³ l'oposició aconsegeix que s'acordi obrir informació pública sobre les obres de tancar el terreny de la plaça de la Dansa, com fa l'empresa Font, però a la fi no treu cap a res.

En la sessió del 8-7-1904 ²⁴ es crea una comissió de regidors per estudiar la revisió del plànol de carrers nous i dels seus noms, segons s'havia acordat en data de 9 de juliol de 1903. Aquesta comissió la formen els regidors Sàbat, Bosch, Gassó i Puiggrós. Sigui per ocupacions més importants dels interessats, sigui per deixadesa personal, els membres de la comissió surten per la tangent i en la sessió següent de 15-7-1904 ²⁵ manifesten que la revisió s'ha deixat al criteri de l'arquitecte municipal senyor Salvat, i el seu ajudant arquitecte senyor Gili, perquè facin la rectificació del plànol que creguin convenient. És una dada important i quasi desaparecebuda en els llibres oficials, però hom creu que és una oportunitat que tot l'ajuntament va donar per manipular la qüestió pendent, i la indecisió dels regidors en exercici és la que va portar al resultat favorable a la casa Font.

En la sessió de 18-9-1904 ²⁶ el senyor Francesc Matosas i Segalà reclama que vol la delimitació real de la seva finca i els passos dels vianants que van marcant l'ús com a via pública, a fi que no sigui envaïda arbitràriament pels transeünts com es fa.

En la sessió de 21-10-1904 ²⁷ es fa la delimitació real de la finca i les parts destinades a via pública segons el plànol oficial, conforme desitja el propietari de la finca senyor Matosas.

En la mateixa sessió s'autoritza la petició de la casa Font que ha demanat que pugui travessar el carrer de Sant Magí una canalització subterrània per dur aigua a la fàbrica des de la Torre del Muntadas que també és de la seva propietat.

El 9-12-1904 ²⁸ s'autoritza a l'empresa Font la construcció de la fàbrica al carrer de l'Aurora segons plànols presentats, sobre el terreny adquirit del camp del Matosas. Es tracta de la gran nau principal que fa poc es va enderrocar.

21. AHM.- AA. núm. 199

22. AHM.- AA. núm. 202

23. AHM.- AA. núm. 202

24. AHM.- AA. núm. 203

25. AHM.- AA. núm. 203

26. AHM.- AA. núm. 203

27. AHM.- AA. núm. 203

28. AHM.- AA. núm. 203

En la Sessió de 7-4-1905 ²⁹ el senyor Matosas Segalà firma un conveni amb l'Ajuntament i cedeix a perpetuïtat i gratuïtament els terrenys necessaris per a vies públiques segons les alineacions assenyalades en el plànol oficial que incideixen en l'espai de la seva finca.

En la sessió de 14-4-1905 ³⁰ es pren l'acord d'autoritzar la instal·lació subterrània de les calderes de vapor al pati de la fàbrica del carrer de l'Aurora i travessia d'Òdena, al costat de l'edifici que es va construir de la fàbrica, i a més que pugui fer passar un túnel travessant el carrer de l'Aurora per a la transmissió de la força motriu. Aquesta instal·lació cau ja en l'espai previst en la plànol per a la plaça projectada. Transcripció literalment la resolució ja que es fan patents els motius que aconsellen autoritzar les obres;

"Atendiendo que según el plano general últimamente verificado por los arquitectos señores Salvat i Gili, desaparece la plaza de la Danza, sin continuar la calle de la Vida".

El plànol ja s'havia fet a la mida de les necessitats de l'empresa, per camins expeditius i desconeguts del públic.

El dia 10-11-1905 ³¹ es pren l'acord d'alinejar el carrer de la Glòria segons era assenyalat en l'acord de 27 de febrer de 1857 i el senyor Matosas cedeix el terreny necessari. En l'acta s'anomena el "terreny que havia de ser la plaça de la Dansa", com si es desistís de fer-la de manera tàcita, L'acord esmentat del 27-2-1857 ³² correspon a una sessió ja molt antiga, en la qual s'apravà la relació de noms dels carrers nous projectats en el Plànol Cabot de 1847, que esdevingué oficial com s'ha dit. Aquella relació fou l'origen de la sèrie de noms abstractes i eufòrics en la majoria dels casos, que porten alguns carrers de la ciutat: Indústria, Paradís, Aurora, Dansa, Glòria, Misericòrdia, Caritat, Varietats, Delícies, Desert, Salut, Virtut, Amor, Vida, Sol, Unió, Fe, Concòrdia, Confiança, Estrella i Progrés. Alguns ja són canviats de nom i encara són carrers reals, però d'altres ni tan sols s'arribaran a urbanitzar ni existir per més que eren marcats en el plànol oficial. En resum, el que volíem aclarir és que el carrer de la Glòria esmentat en la sessió i que s'alineava amb l'acord pres, és el que ara porta el nom de Galícia, del qual només era oberta i transitada la porció més oriental amb el nom de travessia d'Òdena, per la sortida que tenia al dit carrer. Que consti que també havia de ser alineat fins al carrer de Santa Caterina, però la casa Font no va cedir mai, ni probablement se li va proposar mai de fer-ho, el pas a través de l'illa del terreny de la Torre del Muntadas, com ara sembla que es farà amb el nou remodelatge.

Per arrodonar les edificacions necessàries de l'empresa Font, en la sessió de 19-4-1906 ³³ es concedí permís per enderrocar tres cases antigues del carrer del Clos, a fi de bastir-hi un gran edifici nou que comprèn els núm. 35/41 actuals del carrer del Clos.

Igualment per poder evacuar les aigües brutes de la fàbrica, va demanar per unir-se a la iniciativa d'una sèrie de fabricants: Bertran (l'amo de la fassina que hi havia a

29. AHM.- AA. núm. 203

30. AHM.- AA. núm. 203

31. AHM.- AA. núm. 204

32. AHM.- AA. núm. 176

33. AHM.- AA. núm. 204

l'antiga travessia d'Òdena), Lladó, Ortínez, Pasqual, Noguera i Baliu, els quals han presentat un projecte de construir una claveguera privada des del carrer d'Òdena, cantonada Sant Carles, aquest carrer avall fins al carrer de l'Hospital, seguir aquest carrer avall fins a travessar el carrer de la Soledat, continuar per Misericòrdia avall fins al Baix de Sant Antoni, tombar en direcció a llevant fins al final d'aquest i fer una prolongació cap al migdia per desguassar al riu Anoia. Es féu oferta expressa de facilitar l'ús gratuït de l'evacuació de les aigües de l'Hospital a càrrec de l'Ajuntament i s'admetran les escomeses des de les finques veïnes al curs de la claveguera, els propietaris de les quals ho demanin i vulguin col.laborar en les despeses. S'autoritza el projecte de la claveguera privada el dia 22-11-1906 ³⁴.

En la sessió de 5-4-1907 ³⁵ s'autoritza una variació dels curss final de la claveguera des del carrer de la Soledat; en lloc d'anar pel carrer de Misericòrdia, continuarà per la Soledat avall fins a entrar a les terres de la Viuda Soler, o sigui fins a trobar l'indret per on s'esplanà l'actual carrer de Joaquina Vedruna i avall directament fins al riu.

En la sessió de 19-12-1907 ³⁶ l'empresa Font demana portar aigua a la seva fàbrica des de l'hort del Guixà, vora el Molí Nou i d'on hi havia hagut l'escorxador vell. El projecte preveu la canalització sortint de l'Hort del Guixà pel voral de la carretera general fins al camí de l'escorxador nou, és a dir, l'actual carrer de Sor Rita Mercader (que encara només era un camí) ja que el c/ de Prat de la Riba al qual té la façana i l'entrada, l'Escorxador no sortia directament a la carretera ni per camí, a causa d'un desnivell del terreny; continuar la canalització pel carrer de Roca fins al carrer de l'Estrella (actual J. Martí Franquesa) i continuar aquest fins al carrer Aurora, seguir el mateix fins a Santa Caterina per entrar a la finca de la Torre del Muntadas de la casa Font; el carrer de l'Aurora encara era interceptat en aquelles dates per l'esmentada finca i no hi havia pas cap al carrer de Sant Magí.

El setmanari PATRIA (autonomista) del 29 de febrer de 1908 ³⁷ denuncia que l'empresa Font posa voravia seguida al carrer de Sant Magí al pas que ha d'obrir per tal que el carrer de l'Aurora tingui continuació cap al carrer de Santa Caterina, segons marca el plànol oficial. La casa Font no té ganes de cedir el carrer si no és a canvi de permetre-li d'edificar a la plaça de la Dansa (en projecte). PATRIA demana que rectifiqui públicament la persona que va fer el tracte verbal al.lugat, per forçar l'autorització il.legal que pretén l'empresa.

El 20-8-1908 ³⁸ l'oposició reclama que l'empresa Font sense permís ha fet paret nova al carrer de Caresmar (l'antic carrer de la Glòria que ja havia canviat de nom el novembre de 1906) i s'imposa una multa de 10 pessetes al mestre d'obres Sebastià Vilaró. Justifiquen a posteriori que havia estat per una urgència que podia portar perill per als transeünts.

Per fi en la sessió de 26-11-1908 ³⁹ se li autoritza ja de fer paret seguint l'alineació del carrer de l'Aurora, carrer Dansa i carrer de Caresmar, de manera que la plaça projectada ja era irremeiablement engolida dintre els murs de la fàbrica Font.

34. AHM.- AA. núm. 204

35. AHM.- AA. núm. 205

36. AHM.- AA. núm. 205

37. PATRIA, Setmanari Catalanista. Igualada. 1906-1910.

38. AHM.- AA. núm. 207

39. AHM.- AA. núm. 207

En sessió de 18-10-1910 ⁴⁰ la casa Font demana desguassar a la claveguera privada del carrer de Sant Carles des del carrer Caresmar i carrer d'Òdena. Presenta projecte de fer 136 metres de claveguera nova de 0,60 x 0,50 m de secció col.locada a 1,10 m sota el nivell del carrer; hi ha acord d'autorització per fer-la.

Aquestes successives actuacions que anaren portant a l'abolició de la plaça de la Dansa, de totes maneres són refutades pels veïns que ja tenien alineades les finques a la part oriental de la plaça segons el plànol i ara resultaven amb façana al carrer substituït i anomenat de la Dansa. Presentaren protesta per escrit i l'alcalde obrí un expedient sense dir res a ningú de la Comissió de Foment. En la sessió de 31-10-1911 ⁴¹ els regidors de l'oposició es queixen que l'alcalde reté la carta dels veïns de la plaça de la Dansa en projecte com a perjudicats per la seva eliminació efectiva sense haver estat consultats ni escoltats. L'alcalde s'excusa que l'expedient és en la fase de vista i al.legacions de les parts interessades i no pot dir res fins a reunir totes les dades possibles que es recullin en l'expedient per resoldre en conseqüència. Protesten els regidors de l'oposició senyors Baliu i Roca, però no s'aclareix res més.

En una propera sessió, el 7-11-1911 ⁴² l'empresa demana que sigui modificat l'acord del conveni de 19-4-1897 i dóna autorització d'edificar en el terreny de la plaça o que pel contrari s'ocupi d'una vegada i es pagui la indemnització pactada pel terreny. El regidor senyor Baliu s'absenta de la sessió per tenir interès de parentiu. S'acorda que passi a Comissió de Foment l'expedient de les actuacions fetes.

Per fi el 21-11-1911 ⁴³ s'aprova el dictamen de la Comissió i s'autoritzen els edificis que l'empresa projecta fer sobre el terreny i s'acorda considerar suprimida d'una vegada la plaça projectada.

La discussió fou moguda, llarga i en alguns moments els regidors indecisos anaven decantant-se cap el cantó contrari del dictamen, i aprovar el vot particular del regidor Joan Roca, membre discrepant de la Comissió. L'acta de la sessió és de les més extenses dels llibres perquè transcriu tots els escrits i al.legacions de les parts, el dictamen de la Comissió i el vot particular en contra. La casa Font, per forçar la situació en el moment culminant de la discussió, havia encarregat a un membre de la Comissió que en cas extrem presentés, com un vaitot, un escrit amb l'oferta de cedir el pas del carrer de l'Aurora pel terreny de la Torre del Muntadas des del carrer Sant Magí al de Santa Caterina, i així enllaçaria els dos carrers segons assenyala el plànol oficial. L'oferta sorprèn i impressiona als regidors de tal manera que la presidència concedeix un recés de cinc minuts per tenir un canvi d'impressions col.loquial i privat.

Com que en aquestes resolucions es troba el nus dels arguments que utilitzaren uns i altres per cedir o defensar els drets municipals sobre els terrenys en qüestió, seria curiós poder transcriure almenys el dictamen que va presentar i defensar la Comissió, però és tan extens que seria impropï d'aquest breu estudi copiar-lo aquí; això no obstant, sí que es pot transcriure el VOT PARTICULAR en contra, ja que estudia realment i fa història de les posicions contràries en l'afer i de fet, per al que no té partit

40. AHM.- AA. núm. 208

41. AHM.- AA. núm. 208

42. AHM.- AA. núm. 208

43. AHM.- AA. núm. 208

pres en la discussió, és més concluent que tot el dictamen .Amb la vènia, doncs, de l'amable lector es transcriu literalment:

"VOTO PARTICULAR.- El que suscribe Concejal de esta I.Corporación é individuo de la Comisión de Fomento, hallándome en completo desacuerdo con el parecer de los demás compañeros de la indicada Comisión, en el modo de apreciar la manera de resolver, en beneficio de los intereses municipales, el expediente instruído en méritos de instancia presentada en 9 de Octubre último, por la sociedad mercantil Ignacio Font Hnos., en la que, suplican dichos señores, que previos los informes i trámites oportunos, se digne el Ayuntamiento adoptar uno de los siguientes acuerdos.- 1º Proceder por el Ayuntamiento para convertirlos en Plaza, á la ocupación de los terrenos de propiedad de la indicada sociedad y que fueron objeto de convenio entre la misma i la Corporación municipal en fecha 29 Abril 1897, mediante el pago de la cantidad estipulada de tres mil setecientas cinquenta pesetas, en el acto de ocupación. = 2º En caso contrario, sea la causa que fuese, hacer declaración de que se renuncia á la ocupación de dichos terrenos i consiguiente pago del mismo, por desestimiento de llevar a ejecución el proyecto de la plaza de la Danza. =Los compañeros de Comisión se inclinan a adoptar, en parte, el segundo de los meritados acuerdos, aceptando, quizá, como buenas, las falsas ofertas que la indicada sociedad señala en sus escritos, de ceder al Ayuntamiento y sin pago alguno, la perpetua propiedad de 5680 palmos cuadrados de terreno que están ocupados por vías públicas, y al que dan un valor de mil ciento setenta y tres pesetas. Pudiéndose demostrar de una manera clara y sin lugar a la menor duda, que estos 5680 palmos de terreno, jamás han sido propiedad de los señores Ignacio Font Hnos.; y de los cuales, es el único propietario el Ayuntamiento desde el año 1905, que fueron cedidos generosamente, junto con otros terrenos de vía pública, por su verdadero propietario D. Francisco Matosas Segalà, según se desprende del acta de la sesión municipal celebrada en 3 de Mayo del indicado año y en la que se leen los siguientes párrafos: = "Todos los terrenos que actualmente se utilizan como vías públicas pertenecientes a la finca situada en el llano superior de esta ciudad, conocida con el nombre de Plana de Matosas, en cuyo terreno se han abierto, en parte, las calles de San Magín, Sta. Catalina, Aurora, desde la calle de Odena hasta de San Magín, travesía de la Danza. Travesía de Odena, parte de los terrenos que en el actual plano geométrico de la población vienen señalados como Plaza de la Danza, y que actualmente son solamente continuación de algunas de éstas citadas calles y fincas que pertenecen a D. José Castelltort, Eusebio Viladés, la sociedad Ignacio Font Hnos., calle Arrabal que se utiliza por el público en la parte desde la calle de Sta. Catalina a San Magín y Paseo de Alameda, desde la de Odena hasta la propiedad de D. Leopoldo Godó, y en su totalidad la calle de la Vida y de la Danza. =2º El Sr. Matosas, espontaneamente cede al Municipio, renunciando a toda indemnización, para siempre, con tal que conserven el caracter de vias públicas, los terrenos que en el párrafo anterior se detallan, etc." = En cambio estos mismos señores Concejales que se dejan tan facilmente alucinar por falsas promesas, y digo falsas, porque los señores Ignacio Font Hnos., hacen paga de lo que no es suyo, y por consiguiente, de lo que no pueden disponer, no aceptan y rechazan el generoso donativo de los señores D. José Castelltort y D. Eusebio Viladés, consistente en la entrega de tres mil setecientas cinquenta pesetas que hará efectivas el primero de dichos señores siempre que el Ayuntamiento adopte el primero de los acuerdos, que los señores Ignacio Font Hnos.

suplican en su escrito del 9 próximo finido Octubre, sea adoptado por la Corporación municipal. = Como en el escrito de 7 de Novbre., segundo de los presentados por los señores Ignacio Font Hnos., en el expediente de tramitación, insisten estos señores, afirmando ser los propietarios de terrenos que se utilizan para via pública, y dicen que lo que intentan los señores opositores señores Castellort i Viladés con el pago de las 3750 pesetas, es desposeer á la indicada sociedad de terrenos de su propiedad, para lo cual necesitaría la Municipalidad un enorme sacrificio; el que suscribe rechaza con toda energía, la ofensa que los señores Ignacio Font Hnos. dirigen al Ayuntamiento, al suponer que los señores Concejales han de creer sus absurdas afirmaciones, sin dar mayor importancia a los datos que en Secretaría pueden proporcionarse. Considerando un manifiesto insulto las indicadas afirmaciones, porque jamás podré creer que dichos señores, no sepan leer los títulos de sus propiedades para poder distinguir perfectamente hasta donde llegan los límites de sus fincas, como igualmente saben con perfección á lo que se comprometieron en el convenio realizado entre dichos señores y el Ayuntamiento en Abril de 1897; en virtud del cual y con la cooperación de los señores Castellort i Viladés con su generoso donativo, podría el Ayuntamiento, sin tener necesidad del más insignificante dispendio, adquirir y urbanizar para vía pública, todo el terreno que fué objeto de contrata entre los Sres. Ignacio Font Hnos. y el Ayuntamiento en 29 Abril de 1897; con cuya adquisición, junto con los terrenos que ahora son calles colindantes, quedaría urbanizada una Plaza de más de 40.000 palmos cuadrados de superficie. Por lo cual y ante una mejora pública de tanta importancia, que el Ayuntamiento podría con toda facilidad llevar a la práctica, opino que la I. Corporación debería aceptar la oferta de 3750 pesetas hecha por los señores Viladés y Castellort en su escrito de fecha 20 Octubre último, y, en consecuencia, propongo: = Se acuerde aceptar la oferta de 3750 pesetas realizada por los señores Castellort y Viladés, para que sea destinada la indicada cantidad á la indemnización de los terrenos que pueden ocuparse para ser destinados a Plaza de la Danza, en virtud del ya indicado convenio existente entre los señores Ignacio Font Hnos. y el Ayuntamiento, y así corresponder á los deseos de la mencionada sociedad, manifestados en sus escritos, adoptando el primero de los acuerdos que suplican dichos señores, sean adoptados en su instancia del 9 Octubre próximo pasado. = No obstante el Ayuntamiento acordará lo que cree mas conveniente = Casas Consistoriales 21 Novbre. 1911. = Juan Roca Puig."

En la defensa del vot particular que s'ha transcrit, el regidor Joan Roca insisteix que l'error de la Comissió es produeix per considerar oficial un plànol fet pels arquitectes Salvat i Gili, quan aquests senyors van dissenyar l'estat de la població real el 1904, però no s'atenen al plànol oficial vigent que és el de 1847. Proclama que el plànol que suprimeix la plaça de la Dansa i el carrer de la Vida no té cap validesa legal per no ser l'oficial, ja que ni tan sols ha passat per cap Comissió ni sessió municipal ni hi ha hagut exposició al públic; a més la cessió de terreny del propietari de la finca originària és irrevocable si el terreny es destina a via pública. Alguns regidors començaren a decantarse cap a la teoria i la proposta del regidor discrepant de la Comissió, tal com s'ha dit abans. Veient els membres de la Comissió que no era gaire segur que la majoria fos partidària del dictamen, el regidor Jaime Roca al torn de la seva defensa del dictamen, com que era portador i mandatari del senyor Llorenç Font, hagué de fer ús de l'encàrrec que li havia fet l'esmentat senyor per un cas extrem i

demanà llicència a la presidència per llegir un escrit d'oferta de la casa Font que creia que donaria opcions de resolució de l'afer. Obtingut el permís, llegí l'escrit i el deixà com a presentat oficialment a l'Ajuntament. Pel caire imprevisit de l'oferta que es presentava els regidors van tenir una sorpresa i a molts els van desaparèixer els dubtes que mantenien abans de donar el seu vot, ja que l'escrit els ofería una base per excusar la cessió d'uns drets municipals que eren qüestionats a canvi d'uns avantatges clars immediats per presentar davant dels ciutadans que els esbronquessin per la seva actitud perjudicial al municipi. Transcrivim l'escrit:

"El infraescrito D. Lorenzo Font y Vilaseca, espontaneamente cede al Ayuntamiento todo el terreno que de pertenencia suya y que actualmente forma parte de la finca denominada Torre de Muntadas; y que esta trazado en el plano general de esta ciudad para prolongación de la calle de la Aurora, trayecto comprendido desde la calle de San Magín hasta la de Sta. Catalina, comprometiéndose á cercar á sus costas en la forma que viera conveniente ya por medio de paredes o por alambrada, las partes laterales de la calle indicada, cuya abertura a dicha calle la llevaré a cabo cuando lo juzgue procedente el Alcalde-Presidente, durante el año 1912, pero mediante que cuando se edifique al frente del terreno o calle objeto de esta cesión, se releve al suscrito del pago del arbitrio que tenga establecido o establezca la Corporación Municipal. =Igualdada 21 de Noviembre 1911. = Lorenzo Font."

Davant d'una oferta totalment inesperada, els regidors que dubtaven comencen a considerar l'avantatge del carrer que ningú no creia possible veure obert en un futur proper, i que uniria els carrers de Sant Magí i de Santa Caterina enllaçant els trossos del carrer de l'Aurora que era interceptat, i això potser fóra preferible i útil més que una hipotètica plaça que gairebé ningú no trobava gaire útil en el lloc projectat. Oblidaren les reticències i al final s'inclinaren pel vot favorable al dictamen de la Comissió que aboleix la plaça, però afegint l'incís que es tingués per ferma l'oferta de la cessió del nou carrer feta per la casa Font.

Es donava el cas d'una circumstància molt particular, a més, en la persona del senyor Llorenç Font, quan es va decidir a presentar aquest vaitot per sortir amb la seva, per mitjà d'un regidor de la Comissió que portava l'encàrrec secretament. En la data de la sessió ja era ell regidor electe, perquè en les eleccions del dia 11 del mateix mes havia sortit elegit. És clar que personalment no va tenir presència ni cap acció a la sessió deliberant, però no era de gaire bon efecte que uns regidors que haurien de cessar aviat perquè ja tenien relleu a punt, es comprometessin amb una resolució tan important sobre un afer tan concret en benefici d'un regidor electe i que, aquest precisament ja s'hagués presentat candidat en uns moments crucials de discutir amb l'Ajuntament unes pretensions d'interessos contraposats als drets públics municipals.

Per excepció consignem la votació nominal efectuada, per la qual es desestimà primer el vot particular del regidor Joan Roca Puig. Vots dels regidors: Francesc Aguilera, Veremundo Bertran, Agustí Baliu, Joan Roca i Francesc Ribà; total: 5 vots a favor i 10 vots en contra emesos pels regidors: Jaume Roca, Domingo Biosca, Miquel Permanyer, Jacint Ribà, Magí Soler, Agustí Pelfort, Ricard Mitjans, Narcís Puiggròs, Miserachs i Joan Godó.

Igualment amb els mateixos vots però a l'inversa, s'aprovà el dictamen favorable a l'empresa, amb l'afegitó de considerar admesa i aprovada l'oferta d'obertura del carrer de l'Aurora, feta per la casa Font.

En la sessió del dia 1 de gener de 1912⁴⁴ es constitueix el nou ajuntament. En les eleccions per repartir el cartipàs municipal, Llorenç Font surt elegit regidor síndic per 10 vots a favor, contra 6. No solament es tractava de vèncer les oposicions sinó que la situació estava preparada amb ganes de resoldre-la sense entrebancs.

El 29 del mateix més de gener de 1912⁴⁵, el regidor senyor Roca denuncia que el síndic municipal, càrrec que per definició ha de representar i tutelar el patrimoni municipal, és representant legal d'una empresa que està usurpant (sic) terrenys públics.

El 12 de febrer de 1912⁴⁶ el regidor senyor Freixas torna a la càrrega contra el síndic, el qual està robant (sic) terreny públic. Apostrofen de cacic (sic) l'alcalde Godó; però aquest ja havia presentat denúncia al Jutjat contra el regidor Roca. L'oposició presenta una moció per reclamar l'obertura del carrer de la Vida des del carrer Caresmar al carrer de l'Aurora, terreny que ocupa la casa Font sense cap dret. Una cosa és suprimir la plaça de la Dansa, que ja es dóna per perduda, però el carrer de la Vida ha de continuar en direcció a migdia i fins ara ningú no esmenta que s'hagués de suprimir el carrer (que hauria passat pel mig de la plaça en la seva trajectòria normal). S'acordà que passi a Comissió.

El dia 4-3-1912⁴⁷ té lloc una sessió secreta per deliberar sobre la moció; es retiren de la sala els firmants de la moció i el regidor Llorenç Font per ser interessat en l'afer. L'acord aprova el dictamen de la Comissió que rebutja la moció perquè, segons diuen, el carrer de la Vida, des de Caresmar a l'Aurora, ja no figura en el plànol rectificat per l'arquitecte Salvat ni en la donació de terrenys del senyor Matosas en el conveni de 5-5-1905. Ara podem tenir en compte però que en la donació figura *tota* la plaça de la Dansa i implícitament hi està englobat l'espai que correspon al trajecte del carrer de la Vida pel mig de la plaça, encara que no s'esmenti amb el seu nom. A més cal remarcar que es dóna per bo el plànol rectificat per les bones pel senyor Salvat, sense cap resolució per donar-li estat legal per substituir el plànol vigent, que fins i tot la casa Font esmenta que fa l'oferta del terreny del carrer de l'Aurora, segons assenyala el plànol general de la població. Feta la deliberació és posat el dictamen a votació i s'acorda que la casa Font podia continuar les obres.

El 12-6-1912⁴⁸ per rematar el clau, es dóna compte de l'escrit del governador civil que comunica que ha aprovat l'acord de suprimir la plaça de la Dansa i desestima el recurs dels veïns Josep Castelltort i Eusebi Viladés que ja tenen la façana de la respectiva finca alineada a la rasant de la plaça, segons els havien obligat en concedir-los la llicència d'obres.

L'oposició presenta recurs d'alçada contra l'acord del 4-3-1812 però la Superioritat va desestimar el recurs pel qual es requeria la devolució de la plaça de la Dansa per part de l'empresa Font. En la sessió de 16-12-1912⁴⁹ es va conèixer l'escrit de denegació del recurs per part del governador civil.

44. AHM.- AA. núm. 209

45. AHM.- AA. núm. 209

46. AHM.- AA. núm. 209

47. AHM.- AA. núm. 209

48. AHM.- AA. núm. 209

49. AHM.- AA. núm. 209

En la sessió de 15-5-1913 ⁵⁰ es fa públic que queda ferm l'acord de 21-11-1911 de desistir del projecte de la plaça de la Dansa. Però es reclama que sigui efectiva l'oferta de terreny per obrir el pas del carrer de l'Aurora, feta per escrit per la casa Font el mateix 21-11-1911 "espontàniament", com literalment es deia en l'oferta, quan ningú no li reclamava tal cosa en aquells moments, i que ho portaria a cap l'any 1912, data que ja ha passat de sobres.

El dia 1-10-1913 ⁵¹ es concedeix permís d'obres a l'empresa per fer l'edifici veí del carrer de la Dansa, però se li reitera que ha d'obrir el carrer de l'Aurora. Aquest edifici és el que en l'actual remodelatge de la zona ha estat indultat de l'enderroc general, i serà destinat a algun servei municipal més endavant.

Malgrat tot, l'opinió general no estava del tot conforme amb les concessions aconseguides per l'empresa Font, i en la sessió del dia 13-7-1914 (52), quan ja havia pujat a l'Ajuntament un nou equip sorgit de les eleccions que va desbancar el cacic, mitjançant una coalició general de totes les forces contràries, es fa la proposta formal d'anul·lar l'acord de 21-11-1911 per il·legal, ja que no es podia edificar el terreny de la plaça de la Dansa segons conveni solemne firmat per l'empresa i l'Ajuntament el 29-4-1897. S'havia rebut oferta de Josep Castelltort que pagaria del seu fons privat el preu acordat de 3750 pessetes per indemnització del terreny que s'havia d'evacuar.

El dia 17-8-1914 ⁵³ té lloc el debat contra l'acord de 21-11-1911 de suprimir la plaça de la Dansa. Segons conveni de 29-4-1897 el preu de la indemnització és de 3750 pessetes si l'Ajuntament urbanitza la plaça i reclama el terreny. La plaça fou suprimida sense els requisits legals de posar el projecte de variar el plànol oficial a exposició pública ni cap requisit legal obligatori; el plànol rectificat per les bones per l'arquitecte Salvat, amb l'antuència de la Comissió que havia de proposar els canvis que es creguessin convenients, encara que haguessin arribat a un dictamen oficial, en lloc de deixar-ho al criteri del tècnic, també havien d'haver passat pels requisits legals obligatoris per crear estat jurídic d'obligar a assumir els canvis del pla vigent oficial. De la discussió i votació consegüent va sortir l'acord de revocar l'anterior de 21-11-1911 que havia aprovat l'abolició de la plaça, per 8 vots a favor i 3 en contra de la proposta.

En la sessió de 7-12-1914 ⁵⁴ es reclama que la casa Font obri d'una vegada el carrer de l'Aurora sense exigir condicions relacionades amb la plaça de la Dansa. Es debat àmpliament de manera que l'acta omple 12 folis del llibre. A més es recorda que l'oferta prometia que l'obertura del carrer es faria quan ho disposés l'alcalde durant l'any 1912 i s'estava acabant el 1914.

Però entretant la casa Font havia presentat recurs a la Superioritat contra l'acord de fer-li evacuar els terrenys de la plaça de la Dansa, i el Govern civil envià la resolució que es va conèixer a la sessió del 13-12-1914 ⁵⁵. La superioritat admetia el recurs de la casa Font i revocava l'acord de l'ajuntament contra l'empresa, declarant la nul·litat total de l'esmentat acord.

50. AHM.- AA. núm. 209

51. AHM.- AA. núm. 209

52. AHM.- AA. núm. 211

53. AHM.- AA. núm. 211

54. AHM.- AA. núm. 212

55. AHM.- AA. núm. 212

L'ajuntament en sessió de 25-9-1916 ⁵⁶ acorda practicar uns desmunts de terres per anivellar el sòl d'alguns carrers i poder urbanitzar-los. Un d'ells és el carrer del Portal després del camí a l'hort del Guixà; i l'altre, el carrer de l'Aurora (terreny interior de la Torre del Muntadas) per tal que la casa Font pugui aixecar la paret lateral per alinear el carrer de l'Aurora a nivell de la rasant general, i així obrir per fi el pas del carrer de Sant Magí al de Santa Caterina, segons les condicions que havia exigit l'empresa fins a donar la conformitat de l'operació que calia fer prèviament a l'ajuntament, signada el 23-10-1916. La casa Font per fi féu paret de la part nord del carrer, però la part del sud restà molts anys com un descampat abandonat, on amb intermitències que encara hem arribat a veure nosaltres de petits servia d'abocadors dels veïns, i una gran temporada fou el dipòsit dels "adoquins" de reserva que es feien servir quan s'arranjaven els empedrats dels carrers de tant en tant.

Al final com a colofó de totes les autoritzacions que l'ajuntament havia donat a la casa Font, en la sessió de 7-6-1920 ⁵⁷ li va autoritzar d'aixecar una xemeneia industrial en les condicions que aquesta vegada sí que va complir: havia de ser situada fora de la línia de trajectòria del carrer de la Vida, i que no fos tocant al carrer de Caresmar. Si algun dia s'allargava el carrer de la Vida i la xemeneia fes nosa, l'empresa es comprometia a ensorrar-la sense dret a cap indemnització.

Així és com actualment veiem que l'element més modern de tot el complex industrial aixecat el primer terç del segle i que ha caracteritzat durant tot el segle el centre urbà d'Igualada, la xemeneia de cal Font, és el que queda en peu, al costat de l'edifici que també s'havia bastit els últims anys, el qual també s'ha respectat en el gran remodelatge de la zona que està en curs, una volta l'ajuntament ha recobrat un espai que havia deixat perdre a principi de segle en nom d'afavorir la creació de *llocs de treball*, segons la necessitat social que s'esgrimia davant la societat igualadina.

Ara l'ajuntament ha acudit a satisfer una altra fretura actual dels igualadins: tenir *llocs d'aparcament*. Dos afanys distints i distants dels ciutadans d'Igualada, que marquen emblemàticament les fites de dues èpoques: el començament i el final del nostre segle XX.

Per altra banda queda en peu, és clar, la fretura dels llocs de treball de la societat igualadina, com a tot arreu per desgràcia, però haurem de reconèixer que no és comparable la tragèdia de l'atur de primers de segle, amb l'atur que ens envolta ara; aquells anys l'atur col·locava els afectats a la nua misèria, tenint en compte que ja era miserable el salari que cobraven quan tenien la sort de treballar i no tenien altra alternativa que acollir-se a la caritat i mendicitat pública o emigrar cap a alguna altra població amb millors perspectives de feina, com havia passat a partir de 1857 quan la devallada de la població fou deguda a emigració en massa de treballadors tèxtils cap a Barcelona, concretament a Sants a redós de la "Espanya Industrial" que havien engegat els igualadins Muntadas, davant les dificultats insuperables de fer-ho a Igualada.

Aquí i ara l'atur és la preocupació vital de concrets pares de família que certament són en gran nombre per desgràcia; però una gran munió que engloba l'estadística paorosa de l'INEM oficial, viuen tanmateix i alguns no porten pressa per enquadrar-

56. AHM.- AA. núm. 214

57. AHM.- AA. núm. 217

se en algun lloc de treball, si han de renunciar al subsidi o no ho fan fins que se'ls acaba el dret a cobrar. Treballs submergits, una situació que clama justícia per infamant i abusiva, donen allargues i vida a molta gent, de tal manera que la misèria no es pot dir que és extrema com realment ho era aquell temps.

Sense ànim de fer demagògia, hem de tallar els comentaris que teniem preparats i els guardarem per quan es tracti de la situació social en l'estudi que hom té en curs. I passem als comentaris sobre la crònica ressenyada, com a colofó d'aquest avanç que hem presentat.

5- COLOFÓ AMB COMENTARIS

Amb el text escrit de les actes oficials de les sessions de l'ajuntament és difícil conèixer amb detall el rerafons dels criteris que portaven a prendre les decisions dels regidors, ja que quan hi ha debat extens el secretari sol abreujar amb la fórmula tònica de "després d'un ampli debat amb la intervenció de la majoria de senyors regidors presents" o amb una altra redacció semblant. No es pot deduir per on anaven els trets amb certesa però a la premsa de l'època sí que es pot entrellucar la direcció de les intencions que porten els acords presos després dels debats, ja que cada mitjà d'informació fa crítica segons les tendències de la redacció i el sentir del col·lectiu polític i social que està al seu darrere o bé el patrocina.

Per això un repàs de les col·leccions de premsa que es troben a l'arxiu o a les biblioteques és molt útil per fer llum en aquest afer, encara que resulti laboriós en extrem anar a la recerca de dades.

Per completar el quadre de fets exposats, cal doncs entrar en una sèrie de comentaris per copsar molts del motius que portaven a les decisions que ja coneixem per la relació cronològica dels acords municipals sobre aquell procés al llarg de bastants anys.

En aquella època en tota la premsa local es respira la lluita oberta contra la prepotència del caciquisme imperant i molt decisiu a la comarca, com passava a totes les comarques. És una constant que no es pot evitar en la marxa de la més mínima decisió que es prengui en la política socio-econòmica local. Per això, quan precisament les famílies locals sobresortints per la seva posició econòmica tracten de no perdre el tren del progrés de la industrialització que urgeix en tot el país, eviten tanmateix de moure's al marge de la influència social que respiren els llinatges, que han heretat el lideratge més o menys real de la societat quasi feudal que romanien gràcies a la potència econòmica i territorial que conservava; o bé procuren fer els passos necessaris comptant amb les aliances convenients per evitar conflictes.

D'una manera gairebé subconscient es mouen en la línia que està d'acord amb les directrius conservadores que emanen del fer de les famílies que han marcat època, malgrat que tinguin voluntat de mantenir-se en una posició de criteri lliure i independent, d'acord amb el procedir que va introduint la democràcia legal que avança cada dia més en el conjunt del nostre país.

De tal manera, però, els més febles de voluntat van ajudant la persistència del tradicional cacic i solament els més fermes en posició personal, econòmicament

independents per descomptat i amb la instrucció indispensable, s'atreveixen d'encapçalar posicions divergents de la norma indiscutible del personatge erigit en director i àrbitre de la societat local i fins i tot comarcal. El poble en tot cas s'apunta per interès o espontàniament a la banda del cacic, si n'espera treure algun profit immediat, o a la banda d'aquells que cada vegada més gosen rebel·lar-se i criticar democràticament qualsevol opressió personal o econòmica. És normal que aquestes posicions, tant la prepotent del caciquisme com les crítiques de l'oposició, s'acullin a redós de les línies polítiques diverses i d'aquí que les confrontacions es confonguin també amb les confrontacions de política local.

Posats a comentar aquesta llarga cronologia de concessions i abandó de drets públics, es podria pensar que únicament sobresortia en aquesta pugna la prepotència o caciquisme que tingué tan gran predicament aquells anys, perquè a l'ajuntament predominaven els regidors enquadrats o extrets de la burgesia afecta a la gran casa que exercia el caciquisme clàssic del temps.

Però a la premsa de diverses tendències que sortia aquella època es troben notícies indicatives que l'oposició esquerrana no estava del tot unida per mantenir un consens ferm contra les il·legalitats de la majoria diguem-ne conservadora.

És notable veure com els mateixos regidors que emprenen fites tan importants per a l'urbanisme d'Igualada, com foren la construcció d'un escorxador ampli i modèlic, l'enderroc d'un illot de casals decrepits que limitava la capacitat de la plaça del mercat i al seu lloc s'erigeix un pavelló-mercat per a carnisseries i peixateries, que es preocupa de tenir llest un magne projecte general de la xarxa de clavgueres inexistent, malgrat que la seva envergadura econòmica els obliga a demorar-ne la construcció *sine die* i altres detalls urbanístics de reconeguda importància. Aquests regidors i als mateixos anys es conformen i transigeixen a perdre terrenys de via pública en favor d'interessos privats.

Però el motiu principal o l'excusa d'interès social vàlida és la peremptorietat de crear llocs de treball per a la gent i per aixó no miren prim, com denuncia "LA SEMANA DE IGUALADA" de 24-2-1900 ⁵⁸, si els empresaris es burlen de les ordenances aprovades i vigents i per exemple, munten adoberies en llocs apartats del desguàs normal i natural i massa a la vora de cases de veïns. Aquests protesten perquè les filtracions d'aigua bruta els contaminen els pous d'aigua bona, que és l'única que tenen. L'objectiu principal dels regidors és de no perjudicar gaire o gens els que emprenen la construcció de fàbriques per oferir treball, encara que violin algun xic les ordenances o les conveniències generals de la ciutat, com comenta la mateixa "SEMANA DE IGUALADA" de 28-7-1900 ⁵⁹ en la qual es fa notar que el vot de qualitat de l'alcalde, el senyor Francesc Matosas Segalà, ha evitat que s'autoritzés de fer una adoberia al lloc que ara ocupa la plaça Castells, , davant mateix de la porta del santuari de la Pietat. Aleshores no hi havia aquesta plaça: tot era camp rústic, solament travessat per la carretera general, i a la banda nord de carretera no hi havia gairebé res fins al límit nord del terme. Ni la carretera de Manresa existia; tot allò era el "pla de Sant Agustí" i es considerava totalment els afores de la població.

58. LA SEMANA DE IGUALADA. núm. 529

59. LA SEMANA DE IGUALADA. núm. 551

Aquesta posició no era exclusiva dels regidors conservadors i no diguem ja dels que s'anomenaven godonistes, sinó que també els republicans amb Serra i Constansó al capdavant, el qual també actuà de tinent d'alcalde algun temps i fins i tot d'alcalde accidental, malgrat que reclamaven i s'oposaven a passar per alt les ordenances, en el cas de la fàbrica Font acabaren per reconèixer que més valia aprofitar que es muntés una gran fàbrica i donés feina a molts obrers, que no pas reservar un espai per una plaça que probablement l'ajuntament trigaria a poder urbanitzar. Mirem el periòdic "EL IGUALADINO" núm. 47 de 29-4-1905 ⁶⁰. Aquest número sortí poc després de la sessió del 14-4-1905, en què de fet es va sentenciar la mort de la plaça en projecte, en autoritzar de fer obres subterrànies per instal·lar-hi les calderes de vapor inexplòsives tipus Alexander, especificava la sol·licitud de l'empresa -per generar la força principal de la fàbrica. En aquell número el mateix Serra i Constansó explica clarament que l'Ajuntament cedeix, perquè considera inútil la plaça projectada, per diversos motius, que es ressenyen a continuació, segons el seu text:

1º S'ha renunciat que el carrer de la Vida vagi del passeig fins a la plaça del Blat.

2º La plaça de la Dansa és difícil d'urbanitzar en molts anys perquè l'Ajuntament no tindrà mai prou diners per fer aquesta despesa.

3º Val més donar facilitats per fer la fàbrica i donar feina a molts obrers.

4º L'Ajuntament ha donat la confiança a l'arquitecte senyor Salvat per revisar el plànol i ell ha suprimit la plaça. A l'Ajuntament hi estigueren tots conformes (per majoria) al plànol nou i no hi ha res a dir."

Comentem per ordre aquests quatre punts amb que l'esquerra arriba a cohonestar la cessió de drets públics com a mal menor. Al primer cal recordar que ja he comentat abans que la intenció de l'arquitecte Cabot era que el carrer de la Vida servís per obrir un camí directe i expedit des del passeig al nucli antic. De fet qualsevol persona pot veure que la trajectòria que assenyalava la recta iniciada al passeig pel carrer de la Vida, dirigint la vista cap a migdia, porta a la coincidència amb la façana de l'edifici de la casa consistorial. No en va el remodelatge nou de la zona preveu un pas de vianants del carrer de l'Aurora al carrer del Clos, que és un traçat previst del carrer de la Vida. Les edificacions interiors de la fàbrica Font en aquest indret, no sé si per casualitat o bé ja era una precaució voluntària pel que pogués venir, no sobrepassen la línia oriental del carrer de la Vida actual, ja que quan van construir encara no s'havia resolt de ple si s'urbanitzaria o no la plaça de la Dansa i el carrer de la Vida en la seva prolongació cap a migdia.

Pel que fa al segon punt, hom creu que l'afirmació és massa pessimista, precisament quan aleshores s'estava gestionant l'emissió d'un emprèstic per edificar l'escorxador nou, cosa que feia patent que l'Ajuntament tenia procediments legals a mà per reunir fons suficients i en quantitat per una despesa extra en un cas donat. Però en fi, aleshores potser la inversió per a vies públiques no es considerava productiva.

El tercer punt és l'excusa que uns i altres admetien com a bona per tolerar alguna infracció de les ordenances, encara que de fet alguna actuació transgressora donava feina a un cert nombre d'obriers, i al mateix temps perjudicava la vida a una altra sèrie de ciutadans veïns de la indústria mal instal·lada, per un concepte que aleshores era inèdit i que per sort ara es mira molt prim: la contaminació greu.

60. EL IGUALADINO. 1904-1909. Igualada.

I en quart lloc aquí hi deu haver el *secret del sumari* que en diríem; l'arquitecte senyor Salvat era un senyor que vivia i tenia despatx a Barcelona; la confiança que li havia fet la comissió de regidors encarregats d'estudiar la conveniència de variar detalls del plànol oficial, era coneguda dels ciutadans i més ho devia ser d'aquells que tenien algun interès particular de fer alguna variació.

No se sap si es troben explicacions del perquè el senyor Salvat va suprimir el traçat del carrer de la Vida i tota la plaça de la Dansa, *precisament*, que era el punt conflictiu que es discutia. La Comissió s'hi va conformar, diu, i l'Ajuntament (per majoria) ho va assumir. Ara bé, Serra i Constansó fa constar que quan es va prendre l'acord ell era absent perquè tenia permís de 30 dies per malaltia, com és veritat realment i l'eximeix de sospita.

En resum, malgrat que hi havia discrepàncies, es va prendre l'acord amb el convenciment que valia més transigir. Fins i tot un regidor, que per temperament havia prodigat en moltes sessions algun toc d'humor, càustic molts cops, es va permetre la facècia de dir que "si algú al lloc de la plaça troba a mancar més espai, només ha de fer cinquanta passos més amunt i es trobarà al passeig i allí té tant d'espai com vulgui i no se l'acabarà".

Al núm. 49 de 14-5-1905 "EL IGUALADINO"⁶¹ remarca que "l'afer de la plaça de la Dansa es vol justificar amb raons diverses però és inútil i no s'hi ha de veure manipulacions personals, per més que algun malpensant ho digui. No es pot dir que és un bunyol i si ho és, resulta que l'Ajuntament d'ara ja ho ha trobat començat i ara no pot tornar enrere".

Això confirma que hi havia més d'un malpensat i segurament encertava. Però també confirma que el primer error, el Conveni inicial de 29-4-1897, tan retret per la casa Font en totes les al·legacions posteriors, va ser vinculant implícitament per conduir al resultat final que convenia a l'empresa.

La llarga citació de "EL IGUALADINO", subtítulat per cert com a "Órgano de la Fraternidad Republicana" d'acord amb la línia de les virtuts cíviques que era tan grata al laïcisme esquerrà, ha estat transcrit per fer patent que, malgrat l'oposició sistemàtica i raonada que feien els elements de l'oposició esquerrana en tot el tràmit d'aquest afer, també van arribar a la conclusió que en el govern d'una població hi havia prioritats, com diuen ara els polítics i els sindicats actuals, que cal tenir en compte i mereixen el sacrifici d'altres opcions socials o econòmiques que hom ha de triar.

Això no obstant, alguns ajuntaments posteriors i singularment el primer que el 1914 va aconseguir desbancar al cacic local, van intentar seriosament de recuperar aquell patrimoni públic sacrificat en un moment determinat. Tanmateix no van reeixir en l'intent, ja que les influències en les altes esferes no s'havien esbandit i malgrat tot van aconseguir fer valer el seu poder. Però va ser una lliçó i un avís molt sever per als governants municipals posteriors.

Ben mirat, o potser ara ho veiem clar, una volta hem assistit al desenllaç de l'obra, que també podria ser, l'ocupació de la plaça només va ser una qüestió de prestigi que l'empresa volia mantenir una vegada havia començat l'operació. De fet, l'empresa no necessitava de forma peremptòria aquell espai, només perquè el tenia més a mà de les instal·lacions antigues. Li sobrava lloc a la finca de què disposava com s'ha demostrat

61. EL IGUALADINO. 1904-1909. Igualada

al llarg del temps, ja que en el moment de tancar portes, com aquell qui diu, la factoria encara tenia una illa sencera i grandiosa sense edificar, la de la Torre del Muntadas. En quasi noranta anys solament hi havia instal·lats alguns coberts auxiliars d'emmagatzematge d'útils. La solució adoptada aleshores creiem que segurament més que res era determinada bastant més per l'afany de demostració de poder davant la societat local, per no tolerar que després que l'ampliació de la fàbrica suposava una concessió social d'un valor important, no trobaven admissible una oposició administrativa que ells jutjaven de poca entitat, i sorgida per exigències legalistes locals a les quals no estaven acostumats a doblegar-se. Dit sigui tot, però, salvant el respecte que mereixen les persones que de bona fe i propi interès hi intervingueren.

Seria bo que en record dels anhels de primers de segle, ara que l'ajuntament disposa, mitjançant conveni novament, de l'espai del que es va desprendre mig de grat mig de força, quasi noranta anys enrera, es recuperés el nom del carrer de la Glòria i el de la plaça de la Dansa que figuraven en el plànol antic.

Un motiu raonable ho permet: el carrer de Galícia, que no entenc perquè encara conserva aquest nom, no el té en honor del nom oficial de la nació gallega de la qual tenim un bon nombre de ciutadans igualadins, sinó que li fou imposat el 1939 en honor del "COS D'EXÈRCIT DE GALICIA", com també ho eren en honor del Cos d'exèrcit de Navarra, del de Castella i del d'Aragó els noms de l'avinguda de Navarra, el carrer de Castilla i la plaça d'Aragó, en homenatge de les forces que anaven sotmetent les terres de Catalunya per aquelles dates. Tots aquells noms van ser retirats per la democràcia, però incomprendiblement restà el carrer de "Galícia" per mostra. L'any 1936 aquest carrer era precisament de JOAN SERRA I CONSTANSÓ i no se sap per què no se li va retornar aquest nom i en canvi, quan s'estava regularitzant el nomenclàtor dels carrers, no se sabia a quin carrer es podria donar el nom d'aquest benemèrit igualadí; si ja tenia el carrer propi i el nom de Galícia que li havien imposat el 1939, era postís!. Ara que de fet Joan Serra i Constansó ja té el carrer adequat a la part nova d'Igualada, ¿per què no torna a ser aquest el carrer de la Glòria, i a més allargat fins al carrer de Santa Caterina, com tenia des de 1847, quan només era dibuixat en el plànol oficial?

I la plaça de la Dansa, petita com era prevista i tanmateix engolida sempre per la necessitat industrial d'Igualada en un moment crucial, ara que s'ha evacuat el terreny de la plaça i a més un gran espai veí, ¿per què no pot ser per fi la Plaça de la Dansa, millorada en compensació de tants anys d'inexistència com a via pública?

Aquestes són dues propostes que es fan de bona fe, per si són tingudes en compte pels responsables de les decisions.

Igualada, gener de 1993.